

Terug naar de EUR: 111^e Dies Natalis

Vrijdag 8 november 2024, Woudestein-campus.

Voorafgaand aan de Diesviering organiseert de GO-Community EUR jaarlijks een terugkom programma, waarin gepensioneerden en oud-medewerkers elkaar weer kunnen ontmoeten en een aantal emeritus-hoogleraren een mini-college geven over actuele onderwerpen.

Het ochtendprogramma droeg de titel: 'Zijn we met z'n allen een beetje gek aan het worden...?' De lezingen en het debat stonden in het teken van de ontwikkelingen in de wereld.

Nepnieuws, complotdenkers, de woke hype, virusontkenners, klimaatontkenners, privacy(over)gevoeligheid, #MeToo en grensoverschrijdend gedrag; politici die aperte leugens verkondigen en hele volksstammen die daar achteraan lopen; complete onzin die influencers op sociale media plaatsen, door duizenden volgers klakkeloos doorgetoeterd; feiten, kennis, wetenschap ... "is ook maar een opvatting"; acties, demonstraties, bezettingen die steeds grimmiger worden, ook op de universiteit - en hoe al deze trends de samenleving ontwrichten, de tegenstellingen tussen mensen, politici en maatschappelijke groeperingen op scherp stellen, voortgaande polarisatie, radicalisering - waar eindigt dit... hoe eindigt dit...

Kortom, zijn we nou met z'n allen een beetje gek aan het worden?

Vier EUR-emeriti van naam en faam waren bereid hierin stelling te nemen, ieder vanuit eigen vakgebied, expertise en ervaring.

- Prof.dr. Henri Beunders, emeritus-hoogleraar Maatschappij, media & cultuur (Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen);
- Prof.dr. Jaap de Zwaan, emeritus-hoogleraar Europees recht (Faculteit der Rechtsgeleerdheid en oud-directeur Clingendael);
- Prof.dr. Han Entzinger, emeritus-hoogleraar Sociologie, i.h.b. integratie- en migratiestudies (Faculteit der Sociale Wetenschappen); en

Prof.dr. Pauline Meurs, emeritus-hoogleraar Bestuur van de gezondheidszorg (instituut Beleid en Management Gezondheidszorg) moest zich helaas door ziekte laten verontschuldigen.

Moderator was ir. Geert Stevens, ruim 40 jaar EUR-docent Onderzoeksmethoden en Statistiek bij verschillende faculteiten.

Nieuw dit jaar was de mogelijkheid om de hele bijeenkomst online te volgen, zodat ook degenen die niet in de gelegenheid waren fysiek bij het ochtendprogramma te zijn, toch bediend konden worden. Extra dank aan Media en Communicatie om dit te regelen.

De voorzitter van de GO-Community, Nelly Voogd opent de ochtend met een hartelijk welkom aan de aanwezigen en speciaal aan de sprekers.

Er wordt stil gestaan bij de voormalig EUR-medewerkers, die afgelopen jaar zijn overleden.

Daarna wordt het woord gegeven aan prof. dr. Maarten IJzerman, decaan van Erasmus School of Health Policy and Management en voorzitter Stuurgroep Strategie 2025-2030. Hij spreekt in plaats van prof.dr. Annelien Bredenoord, rector magnificus en voorzitter van het College van Bestuur. Zij was geëxcuseerd door een overleg met de Colleges van Bestuur van de universiteiten over de aangekondigde bezuinigingen.

Er zijn grote veranderingen op komst, de bezuinigingen op Universitair onderwijs die volgend jaar ingaan, een Campus waar vanwege terroristisch dreigingen alle gebouwen op slot zijn en medewerkers een pasje moeten dragen, er is een crisisteam op de EUR gekomen en de polarisatie neemt toe.

Om dit alles het hoofd te kunnen bieden moet er volgend jaar een Strategisch plan komen, waarbij duidelijk zal worden hoe we weer met elkaar in gesprek kunnen komen en de tegenstellingen kunnen benoemen, maar waar we ook betrokkenheid bij elkaar terugkrijgen als verbindende waarde. Er staat veel te gebeuren.

De mini-colleges

Henri Beunders: “We leven van fictie, niet van feiten”

Henri start met een verhaal waarin hij goochelt met kernbegrippen binnen het thema van deze dag als feit en fictie, geloof en vertrouwen, belang en duidelijkheid, waan en werkelijkheid, begeerte en oordeel, verleden en heden, verbeelding en verstand, sociale media en afsluiting, fantasie en hoop.

In deze tijd wordt het steeds moeilijker om fictie en feit te onderscheiden. Is het niet zo dat iedere uitspraak wordt gedaan vanuit een bepaalde persoonlijke beleving en dat het dus moeilijk is feiten te onderscheiden? Dat geldt helemaal voor hetgeen ons vanuit sociale media bereikt. Er wordt nogal wat ‘lawaaï’ over ons uitgestort. Henri heeft een formule bedacht om de persoonlijke waarde van informatie mee uit te drukken, de Decibelmeter (dB): Duidelijkheid maal Belang. Elk feit of fictie heeft een duidelijkheid, maar ook een belang vanuit de spreker.

Feiten en fictie, je moet erin geloven. Als je niet in de feiten gelooft zijn ze er niet of zijn ze niet waar. Onze begeerte bepaalt ons oordeel. En als we dat beseffen doen we er soms zekerheidshalve het zwijgen toe. Dat noemt Henri de ‘Silentium Populi’, het zwijgen van het volk. Dat is de mogelijke verklaring waarom zoveel opiniepeilers en Amerikakenners het zo ontzettend mis hadden met de uitslag van de verkiezingen.

Wat is de publieke opinie? Het is een opinie die je in het openbaar geeft. Maar die openbare omgeving bepaalt of en welke mening je wilt geven. Vaak ook doen we er het zwijgen toe om niet het gevaar te lopen een fout gevonden mening aan te hangen.

Dit is de spiraal van zwijgen waarin we terecht komen. En zonder deze spiraal kunnen we de onverwachte grote zege van Trump niet verklaren.

Verkiezingen draaien in de kern om Vertrouwen. En dan gaat het om de macht en onmacht van onze eigen meningen. En macht corrumpeert. Maar onmacht doet dat ook.

Het gaat in het doorgegeven van feiten en ficties om wat we willen geloven. De kracht van de overtuiging, maar dat hoeft dus niet de feitelijke waarheid te zijn. Als ik in mijzelf geloof, geloven de kiezers ook in mij.

Het hart kent redenen waar het verstand geen weet van heeft (Blaise Pascal, Franse wis- en natuurkundige, filosoof en theoloog in de 17^e eeuw). We leven van fantasie.

Feit komt van Factum dat Latijn is voor ‘Het is gemaakt, het is gebeurd’ Een feit is dus meestal verleden tijd. Maar wat is veranderlijker dan het verleden. Geschiedenis is een discussie zonder einde. We leven van fantasie. En ook over het verleden fantaseren wij. Hoe te kiezen uit die chaos van informatie en geklets? Daar komt de Decibelmeter van pas: Duidelijkheid x Belang. Is een bericht helder en

‘betrouwbaar’ en welk belang heeft het voor mij? Duidelijkheid en Belang laat hij beiden van 0 tot 100 lopen. En alles wat op Henri’s gevoel onder de 50 scoort, neemt hij niet meer tot zich.

Jaap de Zwaan gaat in op de hedendaagse ontwikkelingen in Nederland en Europa in relatie tot wat er in de rest van de wereld gebeurt.

Europa staat van alle kanten onder druk. Hoog tijd om de Europese Unie-samenwerking te verdiepen en intensiveren.

De Europese Unie is een nieuwe rechtsorde die bestaat naast die van de lidstaten. Die rechtsorde zouden we moeten koesteren.

De verkiezing van Trump is een ‘wake-up call’. Hij is geen ‘Europa-lover’. Het is dan ook de vraag of hij de veiligheid in Europa wel als een eigen nationaal belang ziet. In het licht van deze ontwikkelingen is het ook maar de vraag of de NAVO als organisatie standhoudt.

Wat er in de Verenigde Staten gebeurt heeft invloed op de veiligheid in Europa.

“America first” heeft een grote impact, bijvoorbeeld op onze handelsrelatie met de VS. Trump’s bereidheid om aan importen vanuit buitenland hoge tarieven op te leggen komt neer op protectionisme, het tegenovergestelde van vrijhandel dat wij in Europa in praktijk brengen.

Volgens Jaap moeten we onze opstelling tot de VS herijken. En het is de vraag of de Europese Unie daartoe in staat zal zijn.

Bijvoorbeeld in Nederland met de discussie rond asiel en migratie. Politiek wordt het tot een crisis verheven en heeft Nederland in Brussel gevraagd om niet meer mee te hoeven doen aan het Europese migratiebeleid. Dit druist in tegen de ‘core business’ van de Europese samenwerking. Het grote geheel wordt uit het oog verloren in de strijd om de kiezer, het behagen van de eigen achterban.

Herinvoering van grenscontroles aan de binnengrenzen van Europa is ook zo’n geval. Een kroonjuweel van de Europese samenwerking, Schengen, staat hiermee ter discussie.

Doet Europa genoeg aan de bescherming van onze vrijheden op het gebied van onderwijs, media, de gelijkheid van mensen, de onafhankelijkheid van de rechtelijke macht.

We steunen Oekraïne wel, maar zijn niet in staat substantiële invloed uit te oefenen op de gewelddadigheden.

Ook hier wordt de invloed van nepnieuws genoemd. Het is duidelijk dat er bij verkiezingen in kandidaat-lidstaten sfeer wordt gecreëerd en stemmen worden gekocht.

De onmacht van de Europese Unie zien we ook terug bij de oorlog in het Midden-Oosten.

Je kan niet denken dat de polarisatie in Amerika ons niet aangaat, want we krijgen er hoe dan ook mee te maken in Europa.

Waarom komt Europa zo zwak over? Dan moeten we terug in het ontstaan van Europa. Het is bottom-up vanuit de landen opgebouwd, terwijl landen als Amerika en Rusland bv de macht bij de president hebben liggen.

Europa zal dus iets moeten doen.

Tot nu toe is er in Europa een veto recht, maar met inmiddels 27 landen wordt het bij het maken van wetten steeds moeilijker om iets voor elkaar te krijgen.

Europa zal zich moeten veranderen naar een Europa met meerderheidsbesluiten, met een Europese veiligheidsraad, met een strengere regeling van fundamentele waarden en met een Europese Migratie Autoriteit. Dat betekent meer sturing vanuit Brussel.

Maar hiervoor is wel nog een unanieme stem voor nodig en daar hebben de Europese leiders geen zin in. “Vanuit mijn plek en visie gezien ligt hier een belangrijke taak voor de Universitaire wereld”, aldus professor De Zwaan.

Han Entzinger: Mythevorming rond migratie: waarom, waartoe?

Wetenschap en beleid drijven uit elkaar.

Hij toont ons een heel aantal mythes rond dit thema, zoals:

- Nederland wordt overspoeld met asielzoekers (terwijl Nederland net onder het EU-gemiddelde zit). Er wordt wel gesproken over een vloedgolf, een tsunamie, we moeten een dam opwerpen.
- Asielzoekers zijn gelukszoekers, maar welke migrant is dat niet?
- Tegen 2050 is de halve bevolking ‘allochtoon’, en een kwart Moslim (doemdenken)
- De woningnood is veroorzaakt door immigratie
- De immigratie kost Nederland jaarlijks 17 miljard euro.

De vraag is waarom deze mythen aanslaan. Mensen zoeken naar kennis die past. Bevestiging. De politiek zinspeelt op angst en onbegrip. Vaak is het ook een bewuste afleiding door politici van zaken die minder goed gaan.

En in feite haakt Han Entzinger hieraan bij Henri Beunders over feiten en fictie.

Want ook op dit punt gaat het over hele en halve waarheden.

En waarom geloven we deze hele en halve onwaarheden?

Gebrek aan kennis? Of willen we het niet weten? Komt het ons goed uit?

Inspelen op onze angst voor veranderingen.

Politiek gewin, want het is wel mooi om de migrant van alles de schuld te geven.

Er is geen asielcrisis in ons land, maar wel een opvangcrisis die door de politiek bewust in stand wordt gehouden. Tussen politiek en wetenschap is een grote afstand ontstaan op het punt van migratie en opvang. Als die kloof gedicht wordt heeft de wetenschap wel oplossingen voor deze problemen.

Momenteel wil de politiek echter niet meewerken. Ook in Europa is dit zo.

De gevolgen van dit alles zijn maatschappelijke spanningen, die steeds intenser worden.

Dat is weer schadelijk voor de integratie kansen van de asielzoekers. Restricties op migratie belemmert de economische groei. Maar we kunnen niet alleen maar terugvallen op migranten. Er moet een structuurverandering van de economie komen. Conclusie: Er moet een selectief immigratiebeleid voor migranten met economisch motief komen. Maar vluchtelingen moeten ook recht hebben op onze bescherming.